

בכורות ח, ב

מציעתיה דעלמא היכא? זקפה לאצבעתיה אמר להו הכא,
אמרו ליה ומי יימר? איתו אשלי ומשחו.

ביאור הגר"א

מציעתא דעלמא היכא. הענין, כמו שאמרו על פסוק 774: "כעת יאמר ליעקב מה פעל אל" 775. רצה לומר 'כעת', מתחילת העולם עד [ימות] המשיח, כן 776 ימות המשיח 777. וכמו שנאמר 778: "שמחנו כימות עניתנו". שלכן היום והלילה שוין [בניסן] ותשרי, שהן זמן הגאולה לרבי אליעזר ורבי יהושע [779] הגלות [ו] הגאולה 780.

וזהו שאמרו 781: "העולם ששת אלפים שנה, שני אלפים תורה" רצה לומר, שאינו נחשב במנין העולם. וזהו שאמרו:

"תורה" 782. "שני אלפים תורה, שני אלפים [ימות] המשיח" 783. רק "בעונותינו שיצאו מה שיצאו" 784, והוא סימן לימות הגשמים, שהלילה מרובה מ[ה]יום.

774 במדבר כג, כג. 775 עיין אבות דרבי נתן (נוסחא א) פרק כא: "ואמר 'כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל'. כך אמר הקדוש ברוך הוא לבלעם [הרשע] כעת ולא בעת, [לא] בעת שאתה עומד בתוכה, [אלא] כעת שאני עתיד לעשות להם גאולה לישראל". וכ"ה בירושלמי שבת פ"ו ה"ט. 776 בכת"י חסר כמו תיבה אחת. 777 שנות 'ימות המשיח' יהיו כשנות העולם עד ימות המשיח. 778 תהלים צ, טו. בכת"י חסר כמו תיבה אחת. 779 ראש השנה י, ב"א, א. הממוסגר נמצא בכת"י לעיל אחרי תיבות: "ימות המשיח". ולכאורה מקומו כאן. 780 הלילה נגד הגלות, וה"יום נגד הגאולה. 781 סנהדרין צז, א-ב: "תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוי עלמא, שני אלפים תורה, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח. ובעונותינו שרבו יצאו מהם מה שיצאו". 782 בכת"י חסר כמו תיבה אחת. 783 הרי ששנות 'ימות המשיח' כשנות העולם שבחשבון העולם. 784 פירש"י: "לא בא משיח לסוף ארבעת אלפים, ויצאו מה שיצאו, שעדיין הוא מעוכב לבא". 785 עבודה זרה ח, א: "לפי שראה אדם הראשון יום שמתמעט והולך, אמר אוי לי, שמא בשביל שסרחתי עולם חשוך בעדי וחוזר לתוהו ובוהו וכו', כיון שראה תקופת טבת וראה יום שמאריך והולך, אמר מנהגו של עולם הוא, הלך ועשה שמונה ימים טובים וכו', הוא קבעם לשם שמים, והם קבעום לשם עבודת כוכבים". 786 פירש"י שם: "מתשרי ועד טבת". 787 במשנה שם: "ואלו אידיהן של עובדי כוכבים: קלנדא וסטנורא" וכו'. 'קלנדא' הוא הראשון שקבעו בימי אדם הראשון. 788 סנהדרין צז, א. 789 ויקרא יג, יג.

וזהו שאמרו 790 ו' דגחון: שהתורה הוא העולם כידון "הולך על גחון" זה נחש" שקצצו רגליו 793, שקר א וחמא הנחש שכפר באלהי כידוע 795, [כדאיתא בפרק ואמרו 797: "המן מן התו 'המן העץ' 798". והענין, במגילה 799 כי המן ועשרת אחרא, הנחש ועשרה כו ותלו אותו על עץ 800, הדעת 801, וזה סיבת מיתו דיוזתא צריך לממתחינהו". דגחון 803, שצריך לממתחי [ועיין במהרש"א 805].

ואמרו 806 "הפך לבן", משלשה גוונים: אדום, ש

790 קידושין ל, א: "וא"ו ד תרומה קסא ע"א: "אסתכל ה. הובא ברש"י בראשית ג, רבה יט ד. הובא ברש"י בראשית אלו אינם בכת"י. 797 דרך הפשט וע"ד הסוד: "ע אחרא". 800 עפ"י אסתו (ספרנו): "תנא ממוכן זה המן המות. וכי שעולה ומקטרג הוקשה להם, אם הוא השט אמרו: 'מניין להמן מן התורה' אם שמע לעצתו על העץ". דלברות. 803 שהוא וז כמו שתי תיבות. 805 ו יונתן בראשית כ, ז. ועיין ו מארבע כנפות הארץ: אדום וגירין, ירוק זה הגוף". 8 כא, לג. אשל: אדום שחור באבות דר"נ (נוסחא א) פרי רבה פרשת סה א: "למה רובץ הוא מפשיט את טלו כאילו מצעת את הבימה". ח-ט. 814 עיין לעיל בס בשלש כריתות, והמה הפרו

וזהו שאמרו 790 ו' דגחון אמצע של תורה. שאמרו 808: "ויטע אש"ל 809 ראשי תיבות שהתורה הוא העולם כידוע 791, ואמרו 792: "הולך על גחון זה נחש" שאין לו רגלים, לכן מבחין, מראה סימני טהרה, והוא שקצו רגליו 793, שקר אין לו רגלים 794. וחטא הנחש שכפר באלהים, ממנו אכל כו' כידוע 795, [כראיתא בפרקי ר' אליעזר 796]. ואמרו 797: "המן מן התורה מניין, שנאמר 'המן העץ' 798". והענין, כמו שכתבתי במגילה 799 כי המן ועשרת בניו הם הסטרא אחרא, הנחש ועשרה כתרין דמסאבותא. ותלו אותו על עץ 800, על סיבת עץ הדעת 801, וזהו סיבת מיתתו. ואמרו 802: "ו' דויותא צריך לממתחינהו". וזהו גודל הוא"ו דגחון 803, שצריך לממתחינהו שהוא ... 804. [ועיין במהרש"א 805].

ואמרו 806 "הפך לבן", כי האדם מורכב משלשה גוונים: אדום, שחור, לבן 807. כמו

שאמרו 808: "ויטע אש"ל 809 ראשי תיבות שלשה גוונים. כיון שיתהפך למינות, שהוא לכן מבחין, מראה סימני טהרה, והוא אדום, "חזיר מעיר" 810 שפושט מלפיו סימן טהרה שלו. וכמו שאמרו 811: "נגע צרעת זה אדום". וכיון שנעשה כולו לבן בא משיח. וזה שאמר: הכא, בכס 812 תלוי מציעות של עולם וביאת משיח, והם כולם מינים.

אמרו ליה ומי יימר. [אמר] אייתו אש"י ומשחו. הענין, כמו שאמר 813: "פי שנים [בה] יכרתו והשלישית יותר בה. והבאתי את השלישית כו' וצרפתים כצרוף [את] הכסף". והענין, כי שני חלקי העולם: שני אלפים תוהו ושני אלפים תורה חלפו ועברו, שהפרו ברית כנ"ל 814. "והשלישית יותר בה" שליש של ימות

זר להו הכא, ושחו.

"שראה אדם הראשון [תשרי 786] שהימים שמא ח"ו עולם חושך א' יהיה יום כלל, שלא ית כו'. 'ועשאם ימים עם לשם שמים, והם זרה" שראו שהלילה וזהו ראשון לכל ו שאמרו מציעתא הראה אמצע של ימות

דאיתא 788: "אין בן דוד המלכות כולו למינות, שנאמר 789 'כולו הפך

: "ואומר יכעת יאמר ליעקב ולא בעת, [לא] בעת שאתה ה בירושלמי שבת פ"ו ה"ט. ות העולם עד ימות המשיח. י, ב-יא, א. הממוסגר נמצא ה'לילה' נגד ה'גלות', וה'יום' שנה הוי עלמא, שני אלפים ו: יצאו מהם מה שיצאו". ות העולם שבחשכון העולם. שעדיין הוא מעוכב לבא". אמר אוי לי, שמא בשביל זת טבת וראה יום שמאריך הוא קבעם לשם שמים, והם 787 במשנה שם: "ואלו שקבעו בימי אדם הראשון.

790 קידושין ל, א: "וא"ו דגחון, חציין של אותיות של ספר תורה". 791 עיין זוהר ח"ב פרשת תרומה קסא ע"א: "אסתכל באורייתא וכרא עלמא". 792 חולין סז, ב. 793 בראשית רבה כ ה. הובא ברש"י בראשית ג, יד. 794 אותיות דרכי עקיבא. ועיין שבת קד, א. 795 בראשית רבה יט ד. הובא ברש"י בראשית ג, ה: "מן העץ אכל וכרא את העולם". 796 פרק יג-יד. תיבות אלו אינם בכתיב. 797 חולין קלט, ב. 798 בראשית ג, יא. 799 אסתר ט, י בפירושו על דרך הפשט וע"ד הסוד: "עשרת בני המן. הם עשרה שמות שיש לעבודה זרה, כתרין כו' דסטרא אחרא". 800 עפ"י אסתר ח, ז. 801 בכיבור רבינו אסתר א, טז על דרך הרמז (מובא בסוף ספרנו): "תנא ממוכן זה המן וכו' כי הוא המקטרג על האדם, ויהוא השטן הוא יצר הרע והוא מלאך המות. וכו' שעולה ומקטרג ויורד כו' אמר רב כהנא מכאן שההדיט קופץ כראש כו', וזה אשר הוקשה להם, אם הוא השטן, איך הוא בקדושה 'מרואי פני המלך'. ותירצו שקופץ כראש. ועל זה אמרו: 'מניין להמן מן התורה, שנאמר המן העץ'. כי הוא המסית על עץ הדעת, ועל זה שאלו יתברך, אם שמע לעצתו על העץ". 802 מגילה טז, ב: "וי"ו דויותא צריך למימתחה בזקיפא כמורדיא דלברות". 803 שהוא וא"ו רבתי. עפ"י מסורה גדולה תחילת דברי הימים. 804 חסר בכתיב כמו שתי תיבות. 805 בכתיב ליתא. 806 סנהדרין צז, א הובא לעיל. 807 כ"ה בתרגום יונתן בראשית כ, ז. ועיין בפרקי דרבי אליעזר פרק יא: "התחיל לקבץ את עפרו של אדם הראשון מארבע כנפות הארץ: אדום שחור לבן ירוק. אדום זה הדם, שחור אלו הקרביים, לבן אלו עצמות וגידין, ירוק זה הגוף". 808 זוהר חדש צח ע"ב. ועיין פרי עץ חיים הציצית פ"ה. 809 בראשית כא, לג. אשל: אדום שחור לבן. 810 תהלים פ, יד. עיי"ש ברד"ק וכן בפרש"י בראשית כו, לד. באבות דר"ג (נוסחא א) פרק לד בר"ה כיוצא בו: "יכרסמנה חזיר מעיר, זו-מלכות רומי". ובבראשית רבה פרשת סה א: "למה הוא מושלה [את מלכות אדום] בחזיר, אלא מה חזיר הזה בשעה שהוא רובץ הוא מפשיט את טלפיו כלומר שאני טהור, כך מלכות הזאת הרשעה גוזלת ותומסת נראית כאילו מצעת את הבימה". 811 ויקרא רבה טו, ט. 812 בכתיב: "בהם". 813 זכריה יג, ח ט. 814 עיין לעיל בספרנו בכורות ח, ב בר"ה מילחא כי סריא, שהקב"ה כא עם ישראל בכרית, בשלש כריתות, והמה הפרו את הברית.

המשיח. וכן נאמר 815: "דרך כוכב מיעקב אש"י ומשחו 817. ואמר 'אש"ל' על ענין ומחץ פאתי מואב" כו'. ונאמר 816: 'אש"ל' שלשה גוונים, שתתהפך כולו "וימרד שני חבלים להמית וחבל אחד [ללבן] ולובן שלישי מגוונים, וזה מוכח להחיות". והוא כנ"ל. וזהו שאמר: אייתו ש'הכא' כנ"ל.

אית לן בירא ו מפארי ואעייליד ואמר להם ומי